

Laylo XALILOVA,
Guliston davlat universiteti o'qituvchisi
E-mail: l.khalilova_89@mail.ru

TKTIYF dots. p.f.f.d. (PhD) B.B. Abdullayev taqrizi asosida

EDUCATIONAL CHARACTERISTICS OF IMPROVING THE CONTINUITY OF FOREIGN LANGUAGE TEACHING THROUGH DIGITAL TECHNOLOGIES.

Annotation

This article describes the educational features of improving the continuity of teaching foreign languages with the help of digital technologies in higher educational institutions. The article expresses opinions about digital technologies and their features, as well as the importance of improving the continuity of teaching foreign languages. The current role of improving the continuity of teaching foreign languages, the impact of development prospects on the educational process based on the pedagogical approach is studied.

Keywords. features, communicative, intercultural, foreign language, competence, digital technology, online platform, electronic dictionary.

ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПОВЫШЕНИЯ НЕПРЕРЫВНОСТИ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ С ПОМОЩЬЮ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ.

Аннотация

В данной статье описаны образовательные особенности повышения непрерывности обучения иностранным языкам с помощью цифровых технологий в высших учебных заведениях. В статье высказываются мнения о цифровых технологиях и их особенностях, а также о важности повышения непрерывности обучения иностранным языкам. Изучена современная роль повышения непрерывности обучения иностранным языкам, влияние перспектив развития на образовательный процесс на основе педагогического подхода.

Ключевые слова. особенности, коммуникативный, межкультурный, иностранный язык, компетентность, цифровые технологии, онлайн-платформа, электронный словарь.

RAQAMLI TEXNOLOGIYALARI VOSITASIDA XORIJIY TILLARNI O'QITISH UZVIYILIGINI TAKOMILLASHTIRISHNING TA'LIMY XUSUSIYATLARI

Annotatsiya

Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarida raqamli texnologiyalar vositasida xorijiy tillarni o'qitish uzviyligini takomillashtirishning ta'limiy xususiyatlari yoritilgan. Maqolada raqamli texnologiyalar va ularning xususiyatlari hamda xorijiy tillarni o'qitish uzviyligini takomillashtirishning ahamiyati haqida fikrlar bildirilgan. Xorijiy tillarni o'qitish uzviyligini takomillashtirishning bugungi kundagi o'rni, rivojlanish istiqbollarining pedagogik yondashuv asosida ta'lim jarayoniga ta'siri o'rganilgan.

Kalit so'zlar. xususiyatlar, kommunikativlik, madaniyatlararo, xorijiy til, kompetensiya, raqamli texnologiya, onlayn platforma, elektron lug'at.

Kirish. Bugungi kunda raqamli texnologiyalar hayotimizning turli jabhalarida, jumladan, ta'limda ham o'z ta'sirini ko'rsatmoqda. Xorijiy tillarni talabalarga o'rgatishda raqamli texnologiyalar ham o'qituvchilar, ham talabalar uchun ta'lim tajribasini oshirish uchun yangi yo'llarni ochib bermoqda. Raqamli texnologiyalar xorijiy tillarni o'rgatishda foydalanish mumkin bo'lgan keng ko'lami vositalar va resurslarni o'z ichiga oladi. Bularga kompyuter dasturlari, mobil ilovalar, onlayn platformalar va multimediyalar resurslari kiradi. Ushbu texnologiyalarni xorijiy tillarni o'qitish jarayoniga integratsiyalashgan holda, o'qituvchilar turli xil o'rganish uslublariga mos keladigan interfaol va qiziqarli darslarni tashkil qilishlari mumkin bo'ladi. Bundan tashqari, raqamli texnologiyalar xorijiy tillarni mustaqil o'rganish imkonini beradi, bu esa talabalarga xorijiy tillarni yuqori saviyada o'rganish imkonini beradi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Mamlakatimiz ta'lim tizimining asosiy vazifasi, qaysi bosqichligidan qat'iy nazar, yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlashdan iborat. Ta'lim muassasalari tomonidan tayyorlanadigan mutaxassislarning mehnat bozorida raqobatbardosh bo'lishi lozim va bu faqatgina ta'lim tizimi oldida turgan maqsad-vazifalar va

iqtisodiyot tarmoqlarining talabi o'rtasida muvozanat mavjud bo'lgandagina amalga oshishi mumkin. Mamlakatlar o'rtasidagi o'zaro diplomatik munosabatlar, ilm-fandagi hamkorlik, madaniy-ma'rifiy aloqalar va savdo-sotiq ishlarining kengayib borayotganligi mutaxassislarning uchun xorijiy tillarni bilish kasbiy rivojlanish omili sifatidagi tushunchaning kengayishiga olib kelmoqda. Xorijiy tillarni o'qitish sohasida "bog'cha-maktab-oliy ta'lim tashkiloti-korxona" tamoyilidagi uzluksiz ta'lim zanjirini tashkil etish maqsadida aholining barcha qatlamlariga mos bo'lgan tilni o'rganish bo'yicha uslubiyot va tavsiyalarni ishlab chiqishni muvofiqlashtirish vazifasi ijrosini ta'minlashda ingliz tilini o'qitishda raqamli texnologiyalar katta ahamiyatga ega. Ingliz tilini raqamli texnologiyalar asosida o'qitishda zamonaviy pedagogikaning *shaxsga yo'naltirilganlik*, xorijiy tillarni o'qitishning *kommunikativ yo'naltirilganligi* kabi muhim tendentsiyalari asosida tashkil qilinib, ta'limning quyi bosqichlaridan toki ishlab chiqarish jarayonigacha xorijiy tillarni raqamli texnologiyalari vositasida o'qitishni shakllantirish, rivojlantirish va takomillashtirish bosqichlari asosida olib boriladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 14 martdagi "O'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-2829-son Qarori [1], O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017 yil 11 - avgustdagi "Ta'lim muassasalarida chet tillarini o'qitishning sifatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 610-son Qarori [2], O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 19-maydagi "O'zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni o'rganishni ommalashtirish faoliyatini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-5117-son Qarori [3], O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Xorijiy tillarni o'rganishni ommalashtirishni samarali tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 312-son Qarori [4], O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28-yanvardagi "2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" gi PF-60-son Farmoni [5]da ko'rsatilgan vazifalarni amalga oshirishda ushbu izlanishlar muayyan darajada xizmat qiladi.

Mamlakatimizda xorijiy tillarni o'qitish muammolari J.J.Jalolov, L.T.Ahmedova, M.D.Djusupov, G.X.Bakiyeva, X.D.Paluanovlar tomonidan amaliy yechimlar bilan tadqiq etilgan bo'lsa, nofilologik ta'lim yo'nalishlarida ingliz tilini o'qitishning o'ziga xos xususiyatlari H.F.Maqsudova, D.M.Isroilova, Sh.T.Bo'tayev, A.A.Isoqov, N.D.Shirinovalarning tadqiqot ishlarida o'rganilgan.

Tadqiqot metodologiyasi. Raqamli texnologiyalarning xorijiy tillarni o'qitishdagi asosiy afzalliklaridan biri onlayn manbaalar va multimedia materiallari orqali talabalar turli xil matnlar, videolar va audioyozuvlarga murojaat qilishlari mumkin, bu esa ulardan kasbiy faoliyatda keng foydalanish imkonini beradi. Bundan tashqari, raqamli texnologiyalar mazmunli muloqot va hamkorlik uchun imkoniyatlar yaratadi [6]. Onlayn platformalar va aloqa vositalaridan foydalangan holda, talabalar dunyo bo'ylab boshqa tilda so'zlashuvchilar bilan muloqot qilishlari mumkin bo'ladi. Bu nafaqat nutq va yozish ko'nikmalarini mashq qilish uchun platformani taqdim etadi, balki madaniyatlararo va kommunikativ aloqalarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Talabalar mazmunli onlayn forumlarda ishtirok etishlari, fikr almashishlari va fikr-mulohazalar olishlari mumkin, bu ularning til savodxonligini oshiradi.

Xorijiy tillarini o'qitishda raqamli texnologiyalar tobora keng tarqalgan va talabalarining malakasini oshirishda samarali bo'lib bormoqda. Ushbu texnologiyalar o'qituvchilar va talabalar uchun til o'rganish materiallari bilan shug'ullanish va innovatsion usullarda til ko'nikmalarini mashq qilish uchun yangi va qiziqarli imkoniyatlarni taqdim etadi. Raqamli texnologiyalarni qo'llash orqali talabalar tilni chuqurroq tushunishlari, muloqot qilish ko'nikmalarini oshirishlari va xorijiy til resurslaridan keng foydalanish imkoniyatiga ega bo'lishlari mumkin [7]. Chet tillarini o'qitishda raqamli texnologiyalarni joriy etishning asosiy afzalliklaridan biri talabalarga interfaol va immersiv o'rganish tajribasini taqdim etish imkoniyatidir. Masalan, xorijiy tillarni o'rganishga mo'ljallangan ilovalar va onlayn platformalar o'quvchilarga grammatikani, lug'at va talaffuzni qiziqarli va samarali tarzda mashq qilish imkonini beruvchi interaktiv mashqlar va o'yinlarni taklif etadi. Ushbu interfaol tadbirlar nafaqat o'quvchilarni o'z o'rganishlarida faol ishtirok etishga undaydi, balki zudlik bilan fikr-mulohazalarni bildiradi, bu ularga xatolarini aniqlash va tuzatish imkonini beradi. Bundan tashqari, raqamli texnologiyalar talabalarga til ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradigan xorijiy tillarda berilgan resurslardan foydalanish imkoniyatini beradi [8]. Umuman olganda, raqamli texnologiyalar xorijiy tillarni o'rgatish va o'rganish usulini inqilob qildi. Interaktiv va immersiv faoliyatni o'z ichiga olgan holda, shuningdek, xorijiy til resurslariga kirishni ta'minlagan holda, ushbu texnologiyalar

talabalarga o'zlarining til qobiliyatlarini yanada qiziqarli va samarali tarzda oshirishga imkon beradi [9]. O'qituvchilar til o'rgatishda raqamli texnologiyalar imkoniyatlarini qo'llashda va o'rganishda davom etar ekan, talabalar ularni globallashtirish dunyoga tayyorlaydigan yanada dinamik va boyituvchi o'rganish tajribasini kutishlari mumkin.

Tahlil va natijalar. Raqamli texnologiyalar asrida xorijiy tillarni talabalarga o'rgatishda texnologiyalardan foydalanish tobora kengayib bormoqda. Xorijiy tillarni o'rgatishda raqamli texnologiyalarning asosiy jihatlaridan biri bu onlayn resurslarning mavjudligidir. Ushbu manbaalar til o'rganuvchilarga ularning til ko'nikmalarini oshirish uchun boy materiallar va vositalarni taqdim etadi [10]. Til o'rgatish uchun onlayn resurslar interaktiv mashqlar, videolar va onlayn lug'atlar kabi keng ko'lamli materiallarni o'z ichiga oladi. Birinchidan, onlayn resurslar til o'rganuvchilarga o'zlarining til ko'nikmalarini yanada interaktiv va qiziqarli tarzda mashq qilish imkoniyatini beradi. Misol uchun, interfaol mashqlar o'quvchilarga o'z bilimlarini sinab ko'rish va darhol fikr-mulohazalarni olish imkonini beradi, bu esa faol o'rganishga yordam beradi. Bundan tashqari, onlayn resurslar ko'pincha video va audio yozuvlar kabi multimedia elementlarini taqdim etadi, bu esa o'quvchilarga tinglash va gapirish qobiliyatlarini yaxshilash imkonini beradi. Raqamli texnologiyalar vositasida ushbu imkoniyatlarda istalgan vaqtda va istalgan joyda foydalanish mumkin. Xorijiy tillarni o'rgatish uchun onlayn resurslar turli xil o'rganish uslublari va darajalariga mos keladigan turli xil materiallarni taklif qiladi [11]. Talabalar o'zlarining shaxsiy ehtiyojlari va afzalliklariga mos keladigan materiallarni tanlashlari mumkin, bu esa mustaqil ta'lim olish imkoniyatini kengaytiradi. Raqamli texnologiyalar til o'rganuvchilarga qo'shimcha o'quv materiallari va madaniy kontentdan foydalanish imkoniyatini beradi. Bunga bir necha misollarni keltirish mumkin:

1. So'z boyligini yaxshilashni istagan til o'rganuvchi onlayn lug'at kabi onlayn resursga kirishi mumkin. Ular so'zni tushunish va eslab qolish uchun aniq so'zlarni qidirishlari va ta'riflar, foydalanish misollari va hatto audio talaffuzlarini topishlari mumkin.

2. Vizual o'rganishni afzal ko'rgan til o'rganuvchi video darslik kabi onlayn resursdan foydalanishi mumkin. Ular grammatika qoidalarini tushuntiruvchi, to'g'ri talaffuzni ko'rsatadigan yoki til o'rganish strategiyalari bo'yicha maslahatlar beradigan videolarni tomosha qilishlari mumkin.

3. Nutq qobiliyatlarini mashq qilmoqchi bo'lgan til o'rganuvchi til o'rgatuvchi veb-saytlari yoki til o'rganish ilovalari kabi onlayn resurslardan foydalanishi mumkin. Ular maqsadli tilda so'zlashuvchilar bilan video chat yoki ovozli xabarlar orqali muloqot qilishlari va ularning talaffuzi va tilidan foydalanish bo'yicha fikr-mulohazalarini olishlari mumkin.

4. An'anaviy til o'rganish materiallaridan foydalanish imkoniyati cheklangan til o'rganuvchilar o'z-o'zini o'qitish uchun onlayn resurslarga tayanishi mumkin. Ular til o'rganish veb-saytlari yoki ilovalarga kirishlari mumkin, ular turli til ko'nikmalarini o'z tezligi va qulayligida mashq qilish uchun keng qamrovli darslar, interfaol mashqlar va viktorinalar o'tkazadi.

Xulosa va takliflar. Xulosa qilib aytish mumkinki, xorijiy tillarni o'qitishda raqamli texnologiyalarni qo'llash tillarni o'rganish va o'qitishda tub burilish qildi. Texnologiya-ning rivojlanishi bilan til o'rganuvchilar endi til o'rganish tajribasini oshiruvchi ko'plab manbaalar va vositalardan foydalanish imkoniyatiga ega bo'ldilar. Onlayn platformalar va mobil ilovalar interaktiv va immersiv til o'rganish tajribasini taqdim etib, talabalarga real va dinamik muhitda til ko'nikmalarini mashq qilish imkonini beradi. Bundan tashqari, raqamli texnologiyalarning o'quv jarayoniga integratsiya-

lashuvi tilni o'rgatishni yanada qiziqarli va interaktiv qildi, multimedia resurslari va virtual simulyatsiyalar til tushunchalarini mustahkamlash hamda o'quvchilarning tushunish va eslab qolish qobiliyatini yaxshilash uchun foydalanildi. Bundan tashqari, xorijiy tillarni o'qitishda raqamli texnologiyalardan foydalanish ham til o'rganishni yanada qulay va inklyuziv qildi. Onlayn til o'rganish platformalari va ilovalari o'quvchilarga o'z tezligida va dunyoning istalgan nuqtasidan o'qish uchun moslashuvchanlikni ta'minlaydi. Bundan tashqari, raqamli texnologiyalarning lingafon sinfxonalari integratsiyalashuvi individual o'quvchilarning o'ziga xos o'rganish ehtiyojlari va afzalliklarini qondirish uchun shaxsiylashtirilgan va tabaqalashtirilgan o'qitish imkonini beradi. Bu har bir talaba o'z til o'rganish davomida muvaffaqiyat qozonishi mumkin bo'lgan yanada inklyuziv va qulay o'quv muhitini ta'minlaydi.

Xorijiy tillarni o'qitishda raqamli texnologiyalarni qo'llash ham hamkorlik va madaniyatlararo kommunikativ aloqalarni yo'lga qoyish imkoniyatini ochib berdi. Videokonferensaloqa va onlayn muloqot vositalarining paydo bo'lishi bilan til o'rganuvchilar endi geografik to'siqlardan qat'iy nazar, o'rganayotgan tilning ona tilida so'zlashuvchilari bilan bog'lanib, muloqot qilishlari mumkin. Raqamli texnologiyalardan foydalanish, shuningdek, hamkorlikdagi loyihalar va global aloqalarni amalga oshirish imkonini beradi, dunyoning turli burchaklaridan kelgan talabalar til o'rganish vazifalarida birgalikda ishlashlari hamda o'z nuqtai nazarlari va tajribalari bilan o'rtoqlashishlari mumkin. Bu nafaqat tilni bilish darajasini oshiradi, balki kommunikativ kompetensiyalarning rivojlanishiga hissa qo'shadi.

ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 14 martdagi "O'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-2829-son Qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017 yil 11—avgustdagi "Ta'lim muassasalarida chet tillarini o'qitishning sifatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 610-son Qarori.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 19-maydagi "O'zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni o'rganishni ommalashtirish faoliyatini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-5117-son Qarori.
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Xorijiy tillarni o'rganishni ommalashtirishni samarali tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 312-son Qarori.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28-yanvardagi "2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" gi PF-60-son Farmoni
6. H. Bowles, P. Seedhouse, Interactional Competence and the LSP Classroom, Conversation Analysis and Language for Specific Purposes: Linguistic Insights: Studies 19 in Language and Communication vol. 63, Berlin: Peter Lang, 2007, pp. 305-329
7. M. Canale, M. Swain, Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing, Applied Linguistics, 1 (1980) 1–47.
8. M. Canale, M. Swain, A theoretical framework for communicative competence, In The construct validation of test of communicative competence, eds A. Palmer, P. Groot and G. Tropper, Washington, DC: TESOL, 1981, 31–36
9. M. Canale, From communicative competence to communicative language pedagogy, In Language and communication, eds. J. C. Richards and R. W. Schmidt, London: Longman, 1983, 2–27
10. M. Canale, A communicative approach to language proficiency assessment in a minority setting, In Communicative competence approaches to language proficiency assessment: Research and application, ed. C. Rivera, Clevedon: Multilingual Matters, 1984, 107–122
11. J. Cummins, Technology, literacy, and young second language learners: Designing educational futures, In L. L. Parker (Ed.), Technology-mediated learning environments for young English learners: Connections in and out of school, New York: Routledge, 2008, pp. 61–98